

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ І ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ АГРАРНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕРЖАВИ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Анотація

У записці здійснено аналіз показників розвитку сільського господарства в Україні за 2005-2014 рр. та виокремлено низку системних перешкод, які стають на заваді ефективному функціонуванню сільськогосподарського виробництва і повноцінній реалізації наявного природно-ресурсного потенціалу країни. Запропоновано заходи державної політики щодо підвищення ефективності аграрного виробництва і забезпечення продовольчої безпеки держави.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ І ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ АГРАРНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДЕРЖАВИ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Необхідність забезпечення продовольчої безпеки держави, задоволення потреб населення якісними продуктами харчування різноманітного асортименту актуалізують питання якісного використання наявного природо-ресурсного потенціалу вітчизняного аграрного сектору і підвищення його конкурентоспроможності. Без високоефективного і конкурентоспроможного аграрного сектору неможливо вирішити також стратегічні завдання розвитку соціально орієнтованої економіки країни, формування цивілізованого аграрного ринку, входження країни у світовий економічний простір.

Ефективний розвиток сільського господарства, підвищення його конкурентоспроможності є ключовими пріоритетами реформування національної економіки, зафіксованими у Стратегії розвитку «Україна – 2020», Програмі діяльності Кабінету Міністрів України на 2015-2016 рр., Угоді про Коаліцію депутатських фракцій у Верховній Раді України Верховної Ради України VIII скликання, Угоді про асоціацію між Україною та ЄС та Плані дій з її виконання та ін. Основними напрямками реформ визначено:

- забезпечення ефективного землекористування на основі завершення земельної реформи;
- удосконалення системи державної підтримки сільськогосподарського виробництва та залучення фінансування у галузь;
- розвиток зовнішньоекономічних відносин та сприяння міжнародній торгівлі;
- забезпечення сталого розвитку сільських територій;
- адаптацію процесів агропромислового виробництва до європейських вимог.

Агропромисловий комплекс є одним із найважливіших секторів національної економіки; у 2014 р. в АПК було сформовано 10,2 % ВВП країни, експортовано продукції на 16,8 млрд дол. США, що становило 31,1 % товарного експорту України.

Сільське господарство як ключова галузь аграрного сектору останніми роками, за незначними виключеннями, демонструвало позитивну динаміку. Так, за 2005-2014 рр. виробництво валової продукції сільського господарства у всіх категоріях господарств України зросло на 71,8 млрд грн або на 40 % (рис. 1). Обсяги виробництва у рослинництві зросли на 63,2 млрд грн або на 55,2 %, у тваринництві – на 8,6 млрд грн або на 13,2 %.

Зниження виробництва валової продукції сільського господарства у 2007 р., 2009-2010 рр. та 2012 р. відбувалося переважним чином за рахунок рослинницької галузі внаслідок зменшення валових зборів основних сільськогосподарських культур. Зниження виробництва у 2014 р. пов'язане з окупацією частини території України РФ та веденням бойових дій, що унеможливило виконання польових робіт з підготовки полів, а також зі збору сільськогосподарських культур у зоні проведення АТО.

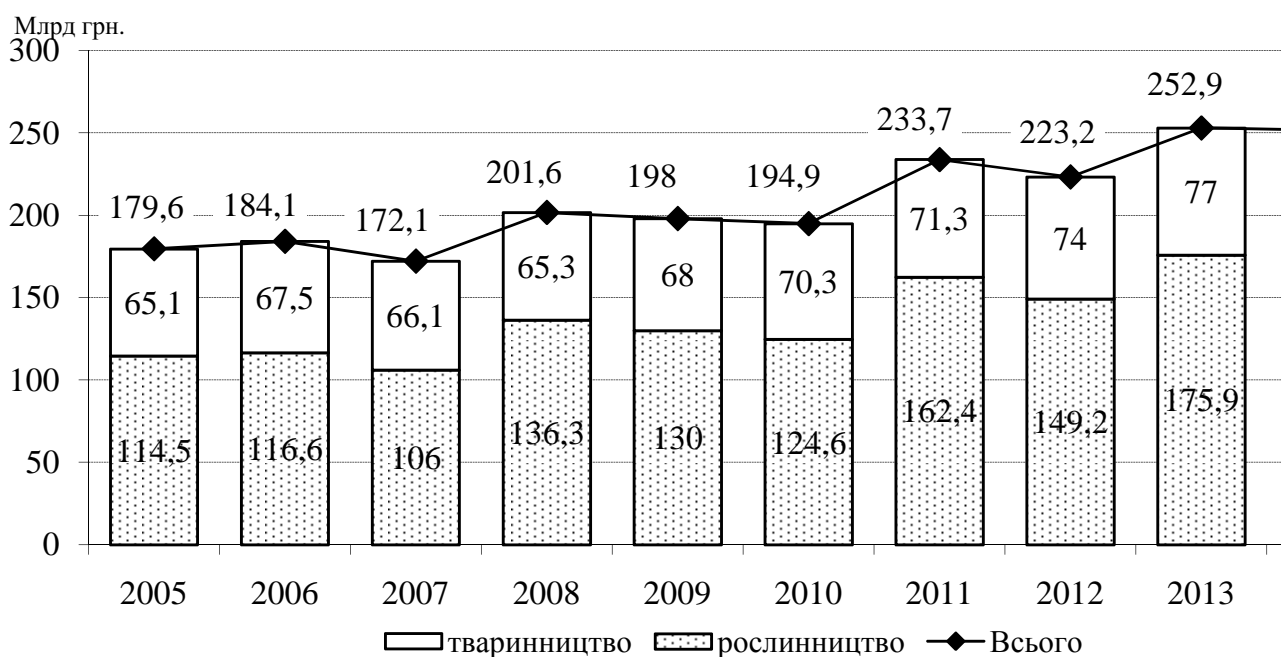
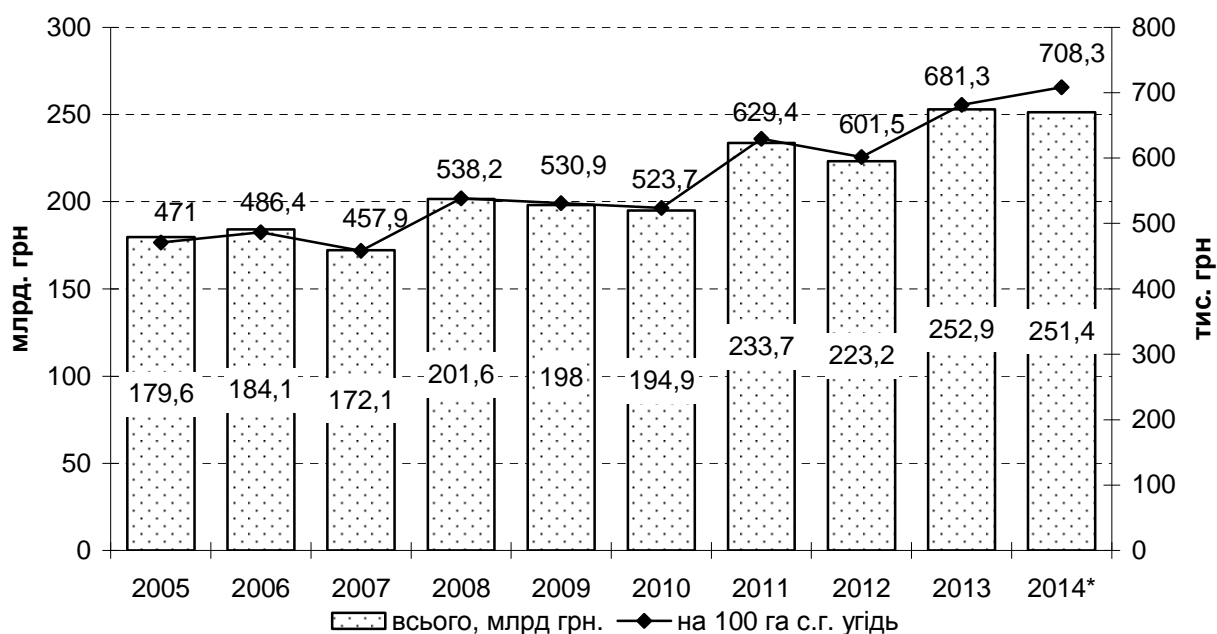

Рис. 1. Динаміка виробництва валової продукції сільського господарства у всіх категоріях господарств у постійних цінах 2010 р. *

*Джерело: розраховано за даними Державної служби статистики України

Зростання показників ефективності сільського господарства відбувалося якісним шляхом, про що свідчить передусім збільшення виробництва валової продукції сільського господарства з розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь. Зокрема, як свідчать дані рис. 2, у 2014 р. цей показник зріс на 237,3 тис. грн або на 50,4 % порівняно з 2005 р. і становив 708,3 тис. грн.

* Без урахування окупованої території АР Крим та м. Севастополя та частини зони проведення Антитерористичної

Рис. 2. Динаміка виробництва валової продукції сільського господарства на 100 га сільськогосподарських угідь у постійних цінах 2010 р. *

*Джерело: розраховано за даними Державної служби статистики України

У рослинництві протягом 2005-2014 рр. збільшилось виробництво усіх основних сільськогосподарських культур (табл. 1). Так, виробництво зернових і зернобобових культур у 2014 р. зросло на 258 тис. тонн або на 68 % порівняно з 2005 р.; цукрових буряків (фабричних) – на 266 тис. тонн або на 1,7 %; соняшнику – на 5428 тис. тонн або у 2,2 разу; картоплі – на 4231 тис. тонн або на 21,7 %; плодів та ягід – на 309 тис. тонн або на 18,3 % відповідно.

У тваринництві за цей період зросло виробництво: м'яса (у забійній вазі) – на 763 тис. тонн або на 47,8 %, у т. ч. свинини – на 249 тис. тонн або на 50,4 %, м'яса птиці – на 668 тис. тонн або у 2,3 разу; яєць – на 6541 млн шт. або на 50,1 %. При цьому виробництво яловичини й телятини знизилось на 149 тис.

тонн або на 26,5 %, молока – на 2,6 млн тонн або на 19 % та вовни – на 0,6 тис. тонн або на 18,8 %.

Таблиця 1

Виробництво основних видів сільськогосподарської продукції в Україні*

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014**
<i>рослинництво, тис. тонн</i>										
Зернові та зернобобові культури	38016	34258	29295	53290	46028	39271	56747	46216	63051	63859
Цукрові буряки (фабричні)	15468	22421	16978	13438	10067	13749	18740	18439	10789	15734
Соняшник	4706	5324	4174	6526	6364	6772	8671	8387	11051	10134
Картопля	19462	19467	19102	19545	19666	18705	24248	23250	22259	23693
Овочі	7295	8058	6835	7965	8341	8122	9833	10017	9873	9638
Плоди та ягоди	1690	1114	1470	1504	1618	1747	1896	2009	2295	1999
<i>тваринництво</i>										
М'ясо (у забійній вазі), тис. т	1597	1723	1912	1906	1917	2059	2144	2210	2389	2360
у тому числі										
яловичина та телятина	562	567	546	480	454	428	399	388	428	413
свинина	494	526	635	590	526	631	704	701	748	743
м'ясо птиці	497	589	689	794	894	954	995	1075	1168	1165
Молоко, млн. т	13,7	13,3	12,3	11,8	11,6	11,2	11,1	11,4	11,5	11,1
Яйця, млн. шт.	13046	14235	14063	14957	15908	17052	18690	19110	19615	19587
Вовна, тис. т	3,2	3,3	3,4	3,7	4,1	4,2	3,9	3,7	3,5	2,6

*Джерело: розраховано за даними Державної служби статистики України

** Без урахування окупованої території АР Крим та м. Севастополя та частини зони проведення Антитерористичної операції

Незважаючи на в цілому позитивні досягнення аграрного сектору, наявний ресурсний потенціал дозволяє не тільки закріпити отримані результати, а й значно наростити виробництво якісної і безпечної сільськогосподарської продукції, підвищити експортний потенціал галузі. Водночас сучасна модель функціонування сільськогосподарського виробництва не спроможна зробити суттєво якісний стрибок у своєму розвитку, забезпечити вирішення соціально-економічних проблем села, реалізувати повною мірою той потужний природно-ресурсний потенціал, яким володіє галузь. Цьому заважає низка системних перешкод, які не вдалося подолати протягом тривалого періоду реформування сільськогосподарської галузі, головними з яких є:

– **незавершеність земельної реформи.** В Україні не створено ринкової земельно-правової системи, яка б гармонічно поєднувала адміністративні й ринкові механізми регулювання процесів розподілу земельних ресурсів та їх належної охорони. Сучасний земельний устрій країни базується переважно на правовій базі, яка унеможливує її застосування в конкуруючому

економічному середовищі. Здійснені кроки щодо приватизації сільськогосподарських угідь самі по собі не спричинили трансформацію аграрної структури в ринковому напрямі. Непідготовленість до функціонування ефективного ринку сільськогосподарських угідь обумовила перманентне подовження мораторію на їх продаж, що сформувало у сфері земельних відносин нагромадження тіньових оборудок і безпрецедентну корупцію;

– **галузева незбалансованість сільського господарства, суттєве переважання у виробництві окремих видів сільськогосподарської продукції або великих, або дрібних товаровиробників.** Нині трудомістке виробництво переважної більшості тваринницької (56 %), плодово-ягідної (80,6 %) та овочевої (88,3 %) продукції зосереджене в особистих селянських господарствах, не спроможних забезпечувати потреби ринку високоякісними стандартизованими товарами. Водночас великі аграрні формування (агрохолдинги) спеціалізуються на вирощуванні експортоорієнтованих, високорентабельних і швидкоокупних сільгоспкультур, що часто супроводжується недотриманням ними вимог раціонального землекористування, порушенням сівозмін та нехтуванням заходів щодо охорони земель сільськогосподарського призначення і негативно впливає на екологічний стан сільгоспугідь, призводить до виснаження ґрунтів, зниження якісних показників сільськогосподарських земель;

– **неефективне використання ресурсного потенціалу аграрного сектору.** Українські землі мають багатий природний ресурсний потенціал: за показником забезпеченості сільськогосподарськими угіддями населення (90 га на 100 осіб) Україна поступається лише Канаді, Росії, Білорусії та США (за забезпеченістю ріллею – лише Канаді та Росії); 56 % вітчизняних сільгоспугідь характеризуються вмістом гумусу, вищим за середній¹; високий рівень придатності для вирощування всіх традиційних для України зернових

---

¹ Дані ІХ туру агрохімічної паспортизації земель, який проводився у 2006-2010 рр. державним науково-технологічним центром охорони родючості ґрунтів Міністерства аграрної політики та продовольства України «Центрдержродючість»

культур мають 29,5 млн га (93,8 % загальної площі орних земель)². Водночас на сьогодні цей потенціал використовується недостатньо, і в результаті низької ефективності сільськогосподарського землекористування Україна за показником урожайності окремих культур поступається провідним світовим виробникам аналогічної продукції майже вдвічі. Неefективне використання земель обумовлене, насамперед, незадовільним станом матеріально-технічного забезпечення сільгоспвиробників. Так, за оцінками експертів³, середньогалузевий рівень фондооснащеності 1 га сільськогосподарських угідь в Україні останніми роками став у 3-7 разів нижчим порівняно з розвинутими країнами світу. Разом з цим спостерігається масове спрощення технологій, особливо у рослинництві, де часто виконується обмежений обсяг найнеобхідніших агротехнічних заходів – поверхневий обробіток ґрунту при сівбі і збиранні врожаю. Натомість технології біологізації та ресурсозбереження як ефективні напрями виробництва екологічно чистої сільгосппродукції з мінімальним застосуванням антропогенних засобів інтенсивного впливу на агроекологічні системи, які передбачають обґрунтоване використання природних умов, раціональне застосування систем обробітку ґрунту, удобрення, захисту рослин та інших агротехнічних заходів, що забезпечують найменші витрати матеріально-технічних засобів і праці, не набули широкого розповсюдження в Україні⁴;

– дефіцит фінансових ресурсів для стабільного ведення господарської діяльності сільськогосподарських виробників, зокрема, через брак інвестиційних коштів, важкодоступність кредитів банків, а також низький рівень державної підтримки сільського господарства. Обсяг капітальних інвестицій у сільське, лісове та рибне господарство у 2014 р. становив 17,1 млрд грн, або 8,4 % їх загального обсягу в економіці (у промисловості – 40,6 %). При цьому 15,2 млрд грн., або 88,7 % інвестицій

² Заяць В.М. Розвиток ринку сільськогосподарських земель : монографія / Заяць В.М. – К. : ННЦ ІАЕ, 2011. – 166 С.

³ Могилова М.М. Матеріально-технічне забезпечення аграрної галузі / М. М. Могилова, Я.К. Білоусько, Г.М. Підлісецький // Економіка АПК. – 2013. – №2 – С. 61-67

⁴ Білоусько Я.К. Техніко-технологічне забезпечення сільського господарства / Я.К. Білоусько, Ю.Я. Лузан, В.Л. Товстопят // Економіка АПК. – 2009. – №12. – С. 29-33

були власними коштами підприємств та організацій, 1,8 млрд грн, або 10,6 % – кредити банків та інші позики, 0,1 млрд грн, або 0,7 % – інші джерела фінансування. Середньозважена процентна ставка (у річному обчисленні) за кредитами банків у національній валюті для сільського господарства у травні 2015 р. становила 25,9 % при середньому в економіці України рівні 18,7 %. Фінансування галузі з державного бюджету щороку скорочується: за напрямом «Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі» у 2012 р. було передбачено 827,4 млн грн, у 2013 – 96,8, у 2014 р. – лише 5 млн грн (з яких безпосередньо отримувачам у 2014 р. було перераховано 574,2 тис. грн або 11,5 % загальної суми). Також у 2014 р. зупинилося виділення коштів з державного бюджету для фінансування заходів в агропромисловому комплексі на умовах фінансового лізингу. Слід відмітити, що у 2015 р. зі спеціального фонду державного бюджету як видатки розвитку передбачено виділення 54 млн грн на збільшення статутного капіталу НАК «Украгролізинг» для закупівлі технічних засобів для агропромислового комплексу з подальшою передачею їх на умовах фінансового лізингу, а також 5 млн грн на фінансову підтримку заходів в агропромисловому комплексі;

– **відставання розвитку системи аграрної логістики від потреб ринку**, внаслідок чого втрати продукції АПК сягають до 1/3 річного обсягу її виробництва. Зокрема, технічні втрати зерна в Україні досягають 15 % річного врожаю⁵, тоді як втрати зерна в країнах Європи та в США не перевищують 1-2 % врожаю, що є технічно неминучим мінімумом⁶. Недостатнім є рівень забезпечення сільгоспвиробників сховищами для зберігання зернової та плодоовочевої продукції. Так, нестача у сховищах становить для зернових – 5,6 млн тонн, картоплі – 0,4 млн тонн, овочів – 0,6 млн. тонн, фруктів – близько 0,2 млн тонн. Оптові ринки не забезпечують формування оптової ціни, оскільки вони є лише організованими майданчиками, на яких товари

---

⁵ Кравцов А. Г. Аналіз перспектив впровадження логістичних підходів у сферу АПК / А. Г. Кравцов // Вісн. Харків. нац. техн. ун-ту сільського госп-ва ім. Петра Василенка. - X. : ХНТУСГ, 2013. - Вип. 136: «Системотехніка і технології лісового комплексу. Транспортні технології». - С. 272–278.

⁶ Ясенецький В. Сховища для зерна / В. Ясенецький // Пропозиція. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.propozitsiya.com/?page=I49&itemid=645&number=18>.

можуть придбаватися і у роздріб. У пікові періоди збору і транспортування врожаю критично не вистачає рухомого складу для перевезення сипких вантажів – вагонів-зерновозів;

– **невідповідність української сільськогосподарської та харчової продукції європейським стандартам** є суттєвою загрозою розвитку вітчизняного агропродовольчого сектору, оскільки стримує постачання продукції на ринки країн ЄС на період запровадження всіх необхідних технічних регламентів і отримання сертифікатів відповідності, призводить до зниження дохідності вітчизняних малих і середніх сільгосппідприємств, а також до послаблення конкурентних позицій на внутрішньому ринку окремих видів української продукції порівняно з європейською, яка вже відповідним чином сертифікована. Відповідно до глави 17 Угоди про асоціацію України з ЄС співробітництво між сторонами охоплюватиме, серед іншого, заохочення політики якості сільськогосподарської продукції у сферах стандартів продукції, вимог щодо виробництва та схем якості⁷. З цією метою в українське законодавство необхідно імплементувати вимоги директив та регламентів ЄС стосовно сільського господарства та харчової промисловості, а також не менше 80 % чинних європейських стандартів;

– **недостатній рівень розвитку соціальної інфраструктури на селі та низька якість життя сільського населення порівняно з міським**, що зумовлює втрату працюючими інтересу до ефективної праці та отримання стабільних і достатніх доходів за місцем проживання. Так, у сільській місцевості водогоном обладнано лише 46,3 % житлової площі, каналізацією – 45,5 %, ванною або душем – 39,9 %, індивідуальною системою опалення – 58 %⁸. Низькою є доступність та якість медичної допомоги селянам: на 10 тис. сільського населення припадає не більше 2,4 амбулаторій, тоді як

---

⁷ Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://comeuroint.rada.gov.ua/komevoint/doccatalog/document?id=56219>

⁸ Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України у 2014 р. (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України) : стат. зб. // Державна служба статистики України. – К., 2014. – 87 с.

європейський показник – 4,9 як для міста, так і для села. Одна з найнижчих заробітних плат у сільському господарстві (середньомісячна зарплата у сільському господарстві за січень-грудень 2014 р. становила 2476 грн, тоді як у середньому по Україні – 3480 грн.) є фактором трудової міграції сільського населення не лише до міст, а й за межі України. Відсутність місць прикладання праці і низька зарплата, незадовільний розвиток мережі об'єктів соціального призначення, важливих для організації належного життєзабезпечення сільського населення, ставлять під загрозу збереження і відтворення трудового потенціалу села, реалізацію підприємницької ініціативи на селі, можливість існування багатьох сіл взагалі.

Однак на рівні державного управління сьогодні є усвідомлення подальшого негативного впливу наявних проблем на економіку країни, і вживаються відповідні заходи щодо їх вирішення. Так, прийнято низку нормативно-правових актів, спрямованих на спрощення умов і формування прозорих правил ведення господарської діяльності в аграрному секторі, гармонізацію вітчизняного законодавства зі світовими та європейськими вимогами, підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, створення привабливого середовища для припливу інвестицій в агросферу, посилення конкурентоспроможності вітчизняних продуктів на внутрішньому й зовнішньому аграрному ринку.

Верховна Рада України 22.07.2014 р. прийняла один із ключових «євроінтеграційних» правових актів – Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо харчових продуктів» № 1602-VII (набрання чинності відбудеться 20.09.2015 р.)⁹. У ньому, зокрема, у новій редакції викладено Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», який побудований на принципах та вимогах до безпечності харчових продуктів, що діють в країнах ЄС. Закон запроваджує інноваційні для України підходи щодо безпечності та якості

---

⁹ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо харчових продуктів : закон України від 22.07.2014 р. № 1602-VII // Голос України. – 2014. – № 179. – 19 вересня

харчових продуктів, покликані забезпечити, у першу чергу, максимальний захист споживачів. Передусім це:

- закріплення відповідальності оператора ринку в межах своєї діяльності за недотримання вимог законодавства про безпечність харчових продуктів;

- здійснення контролю на всьому ланцюгу виробництва харчового продукту, що дозволить виявити загрозу на ранньому етапі та запобігти виробництву небезпечного продукту та, відповідно, потраплянню такого продукту до споживача;

- запровадження бізнесом принципу простежуваності за правилом «крок назад, крок вперед» (підприємство у будь-який час повинно мати точну інформацію про те, звідки воно отримало сировину чи харчовий продукт і куди його було направлено з підприємства);

- накладання штрафних санкцій щодо юридичних осіб у розмірі від 30 до 75 мінімальних заробітних плат за порушення або невиконання норм закону;

- встановлення загальних вимог до гігієни при поводженні з харчовими продуктами, спрямованих на заміну великої кількості санітарно-ветеринарних правил до виробництва харчових продуктів, частина з яких датована ще 80-ми роками минулого століття.

Законом України *«Про внесення зміни до статті 17-2 Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 13.01.2015 р. № 87-VIII*¹⁰ знімаються обмеження відносно потужностей тваринницьких ферм і комплексів для утримання великої рогатої худоби, свиней, птиці (у т. ч. водоплавної та індиків), на які поширюються умови отримання державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників у частині відшкодування до 50 % вартості будівництва та реконструкції ферм та комплексів, а також до 30 % вартості закупівлі техніки та обладнання для

---

¹⁰ Про внесення зміни до статті 17-2 Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України від 13.01.2015 р. № 87-VIII : закон України від 13.01.2015 р. № 87-VIII // Голос України. – 2015. – № 17. – 31 січня

сільськогосподарського виробництва, будівництва та реконструкції підсобних підприємств з переробки та зберігання сільськогосподарської продукції. При цьому перелік об'єктів, вартість будівництва та реконструкції яких може бути частково відшкодована, доповнено доїльними залами та утвореними на кооперативних засадах м'ясопереробними підприємствами. Тобто даний вид державної підтримки буде поширюватись не лише на крупні підприємств, але і на середні та малі сільгосптоваровиробники.

12.02.2015 р. прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція)»¹¹, спрямований на спрощення започаткування та ведення господарської діяльності, скорочення дозвільних і погоджувальних процедур, зменшення впливу державних органів на діяльність суб'єктів господарювання. Окремим блоком у Законі прописано питання стимулювання розвитку аграрного бізнесу в частині удосконалення процесів сільськогосподарського землекористування, завдяки чому, зокрема:

- повністю легалізована оренда землі у фізичних осіб. Так, земельні ділянки, надані громадянам України для ведення особистого селянського господарства, тепер офіційно можна здавати в оренду для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, фермерського господарства, особистого селянського господарства. При цьому встановлено, що строк оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення не може бути меншим як 7 років. Це сприятиме залученню інвестицій у галузь, адже за таких умов землекористувачі здійснюватимуть довгострокове планування своєї діяльності замість короткострокового, за якого поширеною практикою є вирощування високорентабельних ґрунтовиснажливих культур і нехтування сівоzmінами задля одержання вигоди у короткостроковий період;

- перелік істотних умов договору оренди землі з 11 скорочений до 3, якими є: об'єкт оренди (кадастровий номер, місце розташування та розмір

---

¹¹ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція) : закон України від 12.02.2015, № 191-VIII // Голос України. – 2015. – № 61. – 4 квітня

земельної ділянки); строк дії договору оренди; орендна плата із зазначенням її розміру, індексації, способу та умов розрахунків, строків, порядку її внесення і перегляду та відповідальності за її несплату;

- проекти землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь, стають не обов'язковими, а розроблятимуться за бажанням землевласників або землекористувачів, що надасть останнім більші можливості в питаннях планування площ посівів.

Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання дерегуляції господарської діяльності» від 28.01.2015 р. № 42¹² зменшує надмірне державне регулювання в окремих сферах підприємницької діяльності у т. ч. в АПК. Зокрема, вона передбачає:

- скорочення терміну видачі фітосанітарного та карантинного сертифікатів державним фітосанітарним інспектором;

- скорочення переліку об'єктів регулювання у сфері карантину рослин, а також здійснення самого контролю за переміщенням зазначених об'єктів територією України виключно за вимогою їх власників;

- спрощення порядку проведення державних випробувань, реєстрації та перереєстрації пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні;

- відміну державної реєстрації харчових продуктів, віднесених до категорії харчових продуктів для спеціального дієтичного споживання, а також функціональних харчових продуктів і дієтичних добавок.

Подальша адаптація господарської діяльності в сільському господарстві до європейських та світових умов, а також підвищення ефективності розвитку аграрного сектору економіки задля забезпечення населення якісними, безпечними, доступними продовольчими продуктами, розширення експортного потенціалу країни вимагають реалізації завдань державної аграрної політики за наступними пріоритетними напрямками.

---

¹² Деякі питання дерегуляції господарської діяльності : постанова Кабінету Міністрів України від 28.01.2015 р. № 42 // Урядовий кур'єр – 2015. – № 25. – 11 лютого

1. Стимулювання розвитку сільськогосподарського підприємництва, у т. ч. дрібнотоварного, з метою інтенсифікації виробництва сільськогосподарської продукції, а також акцентування заходів державної аграрної політики на підтримці малозабезпечених категорій населення в частині задоволення їхніх потреб у продуктах харчування:

- забезпечити збереження до 1.01.2018 р. чинної системи оподаткування сільськогосподарських товаровиробників, як це передбачено в Угоді про Коаліцію депутатських фракцій у Верховній Раді України Верховної Ради України VIII скликання. Протягом 2017 р. розробити нову систему оподаткування в сільському господарстві, яка матиме стимулюючий ефект та передбачатиме звільнення фермерських господарств від сплати податків (за винятком земельного податку і збору на обов'язкове державне пенсійне страхування), у випадку, якщо їхній річний дохід не перевищує суму, еквівалентну 100 тис. євро, визначену за середньорічним курсом НБУ;

- забезпечити перехід від прямого державного регулювання цін на продовольчі товари до запровадження практики продовольчого субсидування населення з метою надання адресної підтримки малозабезпеченим категоріям населення;

- стимулювати розвиток дрібнотоварного сільськогосподарського виробництва шляхом надання організаційно-економічної допомоги у створенні та функціонуванні фермерських господарств сімейного типу з подальшим їх об'єднанням в сільськогосподарські кооперативи (за схемою «господарства населення → фермерські господарства сімейного типу → сільськогосподарські кооперативи»);

- запровадити механізм страхування сільгоспвиробників шляхом розробки і затвердження порядку та умов надання державної підтримки для здешевлення страхових платежів, затвердження переліку сільськогосподарської продукції, яка підлягає страхуванню, переліку сільськогосподарських страхових ризиків і об'єктів страхування, визначення частки страхових платежів, які повинні компенсуватися державою.

2. Розвиток інфраструктури аграрного ринку з метою зниження втрат сільськогосподарської продукції в процесі її зберігання і транспортування, поліпшення цілорічного задоволення потреб споживачів у якісних і доступних продуктах харчування за доступними цінами, для чого слід:

- забезпечити розвиток об'єктів інфраструктури зберігання і транспортування сільськогосподарської продукції (заготівельних пунктів, зернохосовищ, елеваторів, логістичних центрів тощо) завдяки запровадженню принципу «єдиного вікна» для пришвидшення проходження дозвільних процедур, насамперед, під час землевідведення й розроблення техніко-економічного обґрунтування проектів будівництва;

- інтенсифікувати розвиток місцевих сільськогосподарських ринків і ярмарків у спосіб забезпечення їх умовами для зберігання, оброблення та пакування сільськогосподарської продукції, а також перевірки й контролю її якості;

- стимулювати розвиток обслуговуючих (збутових) кооперативів із зберігання, транспортування та первинної обробки сільськогосподарської продукції шляхом популяризації та роз'яснення серед сільськогосподарських виробників переваг реалізації продукції на кооперативних принципах.

3. Підвищення міжнародної конкурентоспроможності української продукції АПК та вітчизняних сільгоспвиробників, нарощування експорту і розширення географії поставок сільськогосподарської продукції та продуктів харчування:

- спростити процедури укладання експортних контрактів безпосередньо сільгоспвиробниками, у т.ч. шляхом створення ними експортних асоціацій;

- забезпечити укладання багатосторонніх міжурядових торговельних угод щодо експорту Україною сільськогосподарської продукції та продуктів харчування, у т. ч. в межах участі у програмах міжнародної продовольчої допомоги;

- організувати моніторинг світового та вітчизняного аграрного ринку з метою визначення та прогнозування впливу тенденцій їх розвитку на процес

реалізації продукції, а також своєчасного виявлення та попередження загроз продовольчій безпеці держави.

4. Удосконалення нормативно-правового забезпечення розвитку аграрного сектору економіки шляхом розроблення та затвердження стратегічних програмних документів за пріоритетними напрямками розвитку, а також забезпечення їх виконання, для чого Міністерству аграрної політики та продовольства України необхідно завершити розроблення і внести на розгляд КМУ:

- Єдину комплексну стратегію розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015-2020 рр., спрямовану на підвищення конкурентоспроможності сільського господарства та сталий розвиток сільських територій відповідно до світових стандартів, яка має передбачати реальні коротко- і середньострокові результати, а також містити детальний план впровадження інституційних змін, спрямованих на створення організаційно-економічних умов для ефективного розвитку аграрного сектору на основі єдності економічних, соціальних та екологічних інтересів суспільства;

- Програму розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 р. на виконання Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 р., яка визначатиме шляхи та способи виконання завдань відповідної Стратегії за кожним із пріоритетних напрямів, міститиме перелік завдань і заходів, передбачатиме обсяги і джерела фінансування, очікувані результати (індикатори), строки та відповідальних виконавців.

Відділ безпеки реального сектору економіки

(В.М. Русан)

№ 55, Серія «Економіка»